

Наукове Товариство ім. Шевченка в Америці

БЮЛЕТЕНЬ

Число 17 (33) 2004

Катяга 29

Про Проект НТШ - А - “ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА”

BOHDAN CHMIEL
S. R. M.^{us} Zaporozh.
Coss. Hetman

NICKY Exercitus
ensis Praefectus
Im. Kofens in America

Bohdan Chmielnicki
Hetman Woy Zap.

“У сьогоднішніх умовах суспільно-політичного життя в Україні виникає небезпека реанімації переяславської легенди, незважаючи на те, що вона вже була відкинута як ненаукова. Відтак головна мета пропонованого збірника ще раз привернути увагу дослідників та широкого загалу до тих неспростовних аргументів, які доводять безпідставність цієї легенди”

Зі збірника
“ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА 1654 РОКУ”
(Історіографія та дослідження)

“Ой, Богдане, Богданочку! ...”
Тарас Шевченко

Катя Василяків

ЄДИНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР: НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.

У березні 2003 року, в Ялті, відбулися переговори президентів: України, Росії, Білорусії, та Казахстану, так званого Союзу Незалежних Держав (СНД). Під час цих переговорів було підписано договір про створення Єдиного Економічного Простору (ЄЕП). Безумовно, підписання цього договору має важливе економічне та політичне значення не тільки для країн - учасниць цього договору, але й інших країн світу. У цій статті зроблено спробу розглянути тільки окремі аспекти оцінки перспективи економічного розвитку трьох держав: України, Росії та Польщі в контексті можливих наслідків підписання названого договору.

Якщо брати під увагу аналіз статистичних показників, а, як відомо, економіка розмовляє мовою цифр, то нову форму об'єднання чотирьох посткомуністичних держав утворено не з суто економічних міркувань, а радше з політичних.

З політичної точки зору важко передбачити, що корисного отримає Україна від вступу до ЄЕП, як незалежна держава. Зрештою, економічні вигоди від утворення ЄЕП також доволі сумнівні. Про це свідчать результати економічних досліджень, які дозволяють об'єктивніше бачити можливі перспективи подальшого економічного розвитку України, як учасниці цього союзу.

Народний депутат України, голова Парляментської комісії Євроінтеграції України, колишній Міністер закордонних справ України, Борис Тарасюк сказав: "Українські та російські учасники переговорів мають зовсім інше поняття, що є ЄЕП. Українська сторона під цим має на увазі зону вільної торгівлі, а Російська - спільну валюту, спільну митницю і таке інше. Це зовсім інші поняття, і я думаю, що

на цьому ґрунті обов'язково з'являться проблеми".

Розглянемо окремі сторони новоутворення ЄЕП. До найважливіших, з економічної точки зору, можна віднести наступні три категорії: грошова політика, ринкова інтеграція та торгівля, кожна з них має свої "плюси" і "мінуси".

Грошова політика. Україна ризикує опинитися в руках Росії, яка намагатиметься насамперед створити єдиний грошовий простір. Грошова політика, тобто процентові ставки, які встановлюються Центробанками України та Росії були дуже схожими, майже співпадали з 1994 року. А це є необхідною умовою для спільного грошового ринку.

Наслідком спільного грошового простору може бути фіксація української гривні до російського рубля. Це примусило би Україну відмовитися від контролю власної грошової політики, а цей контроль є вкрай необхідним для боротьби зі спадами економіки та інфляцією. Якщо Україна зафіксує гривню за рублем, вона не зможе регулювати свою процентову ставку. Це обумовлено тим, що процентова ставка зв'язана з обміном валюти. Якщо країна змінює свою процентову ставку, тоді це впливає на обмін валют. Але в єдиному грошовому просторі валюта країни є зафіксованою. Якщо би за цих умов в Україні відбувся спад економіки, або інфляція, вона б не змогла боротися з цим.

Ринкова інтеграція. В Україні на кожну 1000 людей доводиться лише три приватизовані компанії, в Росії - 6, а в Польщі - 35. Підприємці щороку стикаються з наступними проблемами: постійне втручання держави у приватний сектор, великі податки, низький економічний попит, часті перевірки, часто змінюване законодавство, труднощі отримання фінансових кредитів, низька купівельна спроможність населення і

перешкода кримінальних елементів. Все вище сказане, було зазначене у звіті IFC Survey of Ukrainian Small Enterprises June 2000. Згідно з умовами ЄЕП, економіка України скоріше за все буде інтегрована в Російський фінансовий ринок і іноземні інвестиції в Україну будуть приходити через Росію та Захід, замість того, щоб розвивати економічний ринок та інвестиції самої України. Окрім того, якщо Україна буде інтегрована в російський фінансовий ринок, то буде змушена постійно сподіватися на стабільність російських ринків в той час, коли економіка самої Росії не надійна і нестабільна. Як приклад можна назвати хоча б такі дві причини: недавній арешт двох найвідоміших олігархів Березовського та Ходорковського, що спричинило масштабний обвал економіки; зосередження російської економіки на паливно-енергетичних ресурсах.

Є стандартний тест визначення взаємозалежності двох економік держав, так званий Тест Коінтеграції. До речі, за розробку цього тесту, автори отримали Нобелівську премію. Застосувавши методику економічного аналізу за методикою вищезазначеного Тесту, я проводила тестування системи економічних показників України та Росії. Результати тестування показали, що Україна має статистично багатозначну негативну залежність від величини внутрішнього валового продукту (ВВП) Росії (ВВП, англійською - GDP). Показник рівня залежності України дорівнює 10 відсоткам і це є доволі високий рівень. Коли ВВП Росії зростає на одну факторну одиницю, відповідно в Україні зменшується рівень споживання. В одночас, рівень споживання в Росії практично не залежить від можливих змін рівня показника ВВП України, іншими словами показник залежності Росії дорівнює нулю.

Торгівля. На жаль, нам досить поглянути на недавнє минуле, щоби

спрогнозувати негативний ефект ЄЄП. Навіть, якщо не брати до уваги інші причини, то вищесказане може бути ознакою, що ЄЄП не буде вигідним для економіки України. По-перше, Росія має більш потужну економіку, її внутрішній валовий продукт удвічі перевищує український. Росія має понад 30 "stock market indexes", що подані на "Bloomberg Index" і нещодавно "Moody's" підвищив інвестиційний статус Росії. Україна ж немає жодного "stock" індекса на закордонних фондових біржах (foreign exchange market), тому багато закордонних інвесторів не дозволяють вкладати інвестиції в українську економіку. Саме через це Росія буде домінувати в ЄЄП.

Окрім того, як стверджує радник президента України, Анатолій Гальчинський, в ЄЄП кількість голосів країни-учасниці буде пропорційною до її економічного потенціалу. Таким чином у справах голосування Росія завжди буде домінувати над державами з нижчим рівнем розвитку національної економіки. Але це є більше політичним питанням, ніж економічним.

Позитивні моменти. Можна виділити чотири: Торгівля. Польща. Потенційні знижки на тарифи. Підвищення чесної конкуренції.

Торгівля. Починаючи з січня 1994 року, Росія експортує до України вдвічі більше товарів і продукції, ніж Україна до Росії. (Це також впливає з того що ВВП Росії є в сім разів вищим ніж України.)

Різниця в торговельному диференціалі може допомагати Україні. Численні приклади з історії економіки доводять, що менші країни отримують найбільшу користь від вільної зони торгівлі. Це тому, що менші країни переважно спеціалізуються в інших галузях виробництва ніж більші країни - це зветься порівняльна перевага. Тобто, якщо в Україні є дешевше продукувати цукор, а в Росії дешевше видобувати нафту, і вони продають один одному ці продукти, тоді це буде корисно обидвом країнам.

Україна також може скористатися більш низькими цінами Росії, наприклад, на нафту, через арбітраж (арбітраж, це використання тимчасові різниці ринкових цін для одержання прибутку).

Польща. Європейський Союз витрачає великі кошти, щоб закрити польські кордони з тими країнами, які не є кандидатами до Європейського Союзу (ЕС). Так що в цей час кордон Польщі стає майже закритим для українців. Незабаром Польща буде членом ЕС внаслідок чого Україна залишиться без важливого торговельного партнера і з високим рівнем безробіття. За деякими оцінками спеціалістів, близько 300 тис. українців зараз працюють в Польщі. Зі зміною статусу Польщі більша частина українців втратить можливість тимчасово працювати у цій країні.

Навіть, якщо закони ЕС так суттєво відокремлять Україну від торгівлі з Польщею, економіка Польщі страждатиме тільки перші декілька років членства в ЕС, поки не пристосує свій сільськогосподарський комплекс до стандартів ЕС, а це знизить рівень її експорту сільськогосподарських продуктів. ВВП Польщі є значно нижчий, ніж середній показник в ЕС. І, найголовніше те, що рівень конкурентності Польщі є значно нижчим за Францію, Німеччину та Англію. Так що ми не можемо надіятись на Польщу. З цієї причини зона вільної торгівлі між країнами так званого СНД була би для України вигідною.

Тарифи. Потенційні знижки на тарифи.

За умовами договору про ЄЄП митні податки повинні зменшитися, в т.ч. і між Україною та Росією, які нещодавно завдали шкоди українській економіці. Минулого літа в Україні була посуха, і їй довелося імпортувати зерно з Росії за вищими цінами. Але в разі, якщо би існувала вільна зона торгівлі, яка передбачає зменшення мита та вирівнювання ринку, Росія, напевно, не мала би права піднімати ціни на зерно.

Конкуренція. Конкуренція - це головний фактор, на якому базується вільна торгівля. Від підвищення конкуренції буде: зниження цін, збільшення ефективності через підвищення виробництва та доходів. А низька конкуренція дозволяє компаніям збільшувати свою монополію і, відповідно, зменшувати продукцію, та піднімати ціни.

У останній публікації International Monetary Fund (IMF) і Federal Reserve Bank стверджується,

що: "Основна причина розбіжності рівня достатку між Європою та США полягає в тому, що праця та ринок продукції в Європі ускладнені більшою кількістю приписів, ніж в Америці. Обрахунки показують, що структурна політика, яка би підвищила конкурентність на території Європейського Союзу до рівня Америки, збільшила би продуктивність на 12%.

Варто пам'ятати про декілька моментів стосовно ЄЄП. Звичайно, Європейський Союз має бути пріоритетним напрямком української економіки, однак вона не може ігнорувати Росію, оскільки Росія є найбільшим торговельним партнером України. Більше того, Росія вже підписала та ратифікувала угоду про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом у 1999 році. Просто ігноруючи Росію, Україна не збільшить власних шансів на вступ до Європейського Союзу.

Після дискусії із провідними економістами Федерального Резервного Банку я дійшла до таких висновків: Україна мусить відмовитися від спільної валюти, з Росією; мати вільну торгівлю з Росією, хоч би як тимчасову перспективу; зафіксувати гривню за Евро, щоби забезпечити економічну стабільність і підготуватися до вступу в Європейський Союз.

Про автора:

Катя Василякі, закінчила з відзначенням Колумбійський Університет, факультет економіки та математики. Проходила стажування при українському відділенні Міжнародного Валютного Фонду у Києві. Працює дослідником економічних проблем у Відділі Міжнародних Дослідів Федерального Резервного Банку в Нью-Йорку. Член НТШ-А.

Опубліковано
з деякими змінами в "Свободі",
23 січня 2004 р.